

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátu složeném z předsedy JUDr. Karla Šimky a soudkyň JUDr. Miluše Doškové a Mgr. Evy Šonkové v právní věci žalobce: **Mgr. Ing. L. V.,** proti žalovanému: **Krajský úřad Jihočeského kraje,** se sídlem U Zimního stadionu 1952/2, České Budějovice, ve věci žaloby proti rozhodnutí žalovaného ze dne 20. 6. 2017, č. j. KUJCK 76558/2017, v řízení o kasační stížnosti žalobce proti usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 16. 10. 2017, č. j. 50A 58/2017 – 24,

takto:

I. Opatrovníkem žalobce **se ustanovuje** JUDr. Josef Šírek, advokát se sídlem Dr. Bureše 1185/1, České Budějovice.

II. Usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 16. 10. 2017, č. j. 50A 58/2017 – 24, **se ruší** a věc **se vrací** tomuto soudu k dalšímu řízení.

Odůvodnění:

I. Usnesení krajského soudu

[1] Usnesením ze dne 16. 10. 2017, č. j. 50A 58/2017 - 24, rozhodl Krajský soud v Českých Budějovicích (dále jen „krajský soud“) tak, že žalobci nepřiznal osvobození od soudních poplatků a zamítl jeho žádost o ustanovení zástupce.

[2] Krajský soud v odůvodnění usnesení konkrétně uvedl, že žalobce dostatečně neprokázal výši svých měsíčních příjmů. Žalobce tvrdil, že pobírá invalidní důchod ve výši 6142 Kč měsíčně, což doložil oznámením České správy sociálního zabezpečení (dále jen „ČSSZ“) o výši vypláceného důchodu od ledna 2017, a že pečuje o osobu závislou ZTP/P-nevidomou, R. K. (dále jen „osoba závislá“), přičemž výši částky, kterou mu tato osoba

hradí za poskytovanou pomoc, neuvedl. Na výzvu krajského soudu doložil žalobce aktuální verzi formuláře o osobních, majetkových a výdělkových poměrech (dále jen „prohlášení o poměrech“), neboť krajský soud žalobci sdělil, že neaktuální verzi nelze akceptovat, a smlouvu o poskytování sociálních služeb asistentem sociální péče ze dne 2. 1. 2007, uzavřenou mezi ním a osobou závislou, dle níž byla žalobci za poskytované služby spojené s péčí hrazena částka 800 Kč měsíčně. Krajský soud uvedl, že asistent sociální péče musí být vždy uveden jako pečující osoba v žádosti o příspěvek na péči (na formuláři „Oznámení o poskytovateli pomoci“) pro účely rozhodnutí krajské pobočky Úřadu práce o přiznání příspěvku. Nic takového žalobce nedoložil. Navíc ani k výzvě soudu neprokázal, že osoba závislá byla v té době skutečně osobou zvlášť těžce postiženou, resp. držitelkou průkazu ZTP/P, že uvedený příspěvek na péči opravdu pobírala a v jaké výši, ani nedoložil, že mu jím tvrzená částka za péči byla ze strany osoby závislé skutečně hrazena (výpisem z účtu apod.). S ohledem na uvedené krajský soud považoval tvrzené skutečnosti v této souvislosti za neprokázané a nevěrohodné.

[3] Žalobce taktéž dle krajského soudu dostatečným způsobem neprokázal výši svých výdajů. Žalobce tvrdil, že hradí nájemné ve výši 6500 Kč měsíčně. Na výzvu krajského soudu doložil smlouvu o podnájmu na byt, uzavřenou mezi ním a osobou závislou dne 1. 1. 2017, prostřednictvím které se zavázal platit nájemné ve výši 6500 Kč. S ohledem na skutečnost, že žalobce u uvedené osoby fakticky bydlel a střídavě figuroval jako člen domácnosti a podnájemník, zároveň ani k výzvě krajského soudu nedoložil tvrzené platby nájemného ničím jiným než smlouvou o podnájmu na byt (např. dokladem o převodu z účtu či daňovým přiznání uvedené osoby), nepovažoval krajský soud tvrzenou výši úhrady nájmu za prokázanou. Navíc krajský soud upozornil, že tvrzené nájemné by překračovalo výši invalidního důchodu žalobce, tudíž by je mohl stěží uhradit. Za takové situace by žalobce pravděpodobně pobíral příspěvek na bydlení, ten mu však přiznán nebyl.

[4] Krajský soud dodal, že nepřihlédl ke zdravotnímu stavu žalobce, neboť dle jeho názoru tato skutečnost s rozhodnutím o osvobození od soudních poplatků přímo nesouvisela a žádným způsobem nedokládala majetkové poměry žalobce, stejně jako nedokládala např. zvýšenou finanční náročnost nákladů na jeho léčbu. Navíc lékařské zprávy z března a května roku 2016, kterými svůj stav dokládal, nebyly aktuální. Krajský soud odkázal také na judikaturu Nejvyššího správního soudu, z níž plyne, že pokud jsou tvrzení o nedostatečnosti prostředků k úhradě soudního poplatku a doklady k nim nevěrohodné, popř. neúplné, pak má soud žádost zamítnout. A dále, že při nízkém příjmu žadatele o osvobození od soudního poplatku nelze bez dalšího konstatovat, že má být (za splnění dalších podmínek) osvobození přiznáno, ale bude záležet i na dalších rozhodných okolnostech. Za takovou rozhodnou skutečnost považoval krajský soud dostatečné neprokázání výše výdajů žalobce, zejména co do výše tvrzeného nájmu, stejně jako měsíčního příjmu žalobce ve výši 6142 Kč.

[5] V návaznosti na závěr, že žalobce dostatečným způsobem neprokázal své nedostatečné prostředky k úhradě soudního poplatku, krajský soud shledal, že nenaplnil jednu z kumulativních podmínek pro ustanovení zástupce, a zástupce mu proto neustanovil. Nadto dodal, že o formální a obsahové úrovni žalobcova podání nemá pochybností, a ustanovení zástupce tedy není ani namístě.

II. Kasační stížnost žalobce a vyjádření žalovaného

[6] Žalobce (dále jen „stěžovatel“) v kasační stížnosti podané v zákonné lhůtě uplatňuje důvody podle § 103 odst. 1 písm. a) a d) s. ř. s.

[7] Stěžovatel v první řadě namítl nevhodný způsob doručování napadeného usnesení podle § 50 zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „o. s. ř.“), vhozením do domovní schránky bez úložní lhůty. Stěžovatel uvedl, že pokud je možno se proti usnesení bránit některým z opravných prostředků, pak je nutné, aby bylo doručováno dle § 49 odst. 1, 2 a 3 o. s. ř. s desetidenní úložní lhůtou. V opačném případě by byla osoba, které by bylo doručováno, krácena o dny z lhůt, kdy by nevybírala poštu. Konkrétně se stěžovatel dozvěděl o zásilce až dne 19. 11. 2017, přestože písemnost byla odeslána dne 17. 11. 2017 a do schránky mu byla vložena 18. 11. 2017. I když zákon neurčuje, jak má soud zásilky doručovat, stěžovatel měl za to, že krajským soudem zvolený způsob byl nevhodný a nesprávný.

[8] Dále stěžovatel namítl, že výzva krajského soudu k doložení jím požadovaných skutečností byla neúplná a konkrétně nevymezená, neboť v ní bylo pouze povrchně a všeobecně konstatováno doložení neurčitých dokladů, ale nebylo konkrétně určeno, o jaké doklady se mělo jednat. Jejich doložení bylo ponecháno výhradně na stěžovateli. Stěžovatel uvedl, že trpí přechodnou duševní poruchou, a proto mu měl krajský soud ustanovit advokáta, pokud měl za to, že žalobce není schopný samostatně jednat.

[9] Konkrétně pak stěžovatel namítal, že výši částky nájmu k výzvě krajského soudu prokázal smlouvou o podnájmu, přičemž nebylo krajským soudem specifikováno, že k prokázání potřebuje výpis z účtu, z nějž by bylo patrno, že nájem hradí, nebo potvrzení o předání peněz. Stěžovatel nesouhlasil s názorem krajského soudu, že by mohl výši částky, kterou měl platit za podnájem, doložit i daňovým přiznáním osoby závislé, protože příjem z pronájmu podléhá zdanění. Uvedl, že mezi majitelem bytu a nájemkyní – osobou závislou je od roku 2005 sepsána smlouva o služebnosti bytu a příjem ze vzniku služebnosti je dle § 4a písm. f) zákona č. 586/1992 Sb., o dani z příjmu, ve znění pozdějších předpisů, od daně z příjmu osvobozen.

[10] Dále byl požadován doklad o tom, že pečuje o osobu závislou, i s částkou, která jí je vyplácena. Krajský soud měl zřejmě na mysli potvrzení o přiznání příspěvku na péči vydané magistrátem v roce 2004. Ale takový požadavek měl krajský soud dle stěžovatele specifikovat. Ten však stěžovatele nevyzval k doložení konkrétní částky, kterou mu osoba tělesně postižená hradí. Stěžovatel přesto doložil dohodu o poskytování sociální péče, v níž je jemu poskytovaná částka uvedena, tedy postupoval stejně jako v minulých podáních. Ve výzvě nebylo ani definováno, že má stěžovatel doložit, že osoba závislá je ZTP/P – nevidomá (tedy údaje o držení průkazky ZTP/P). Osobě závislé je průkazka ZTP/P přiznána od roku 2004.

[11] Stěžovatel také namítl, že z odůvodnění je patrné, že soudkyně (*JUDr. Balejová - pozn. soudu*) je vůči žalobci podjatá, neboť tvrzení, že osoba závislá není ZTP/P, je absurdní. Soudkyně stěžovatele poškozuje již několik let; pokud totiž stěžovatel doložil potřebné doklady, byly požadovány další. Soudkyně přitom stěžovateli již v minulosti za stejného skutkového a právního stavu věci advokáta ustanovila

(např. 2 Ad 13/2016 - 107). Taktéž stěžovatel poukázal na usnesení Nejvyššího správního soudu ze dne 3. 7. 2017, č. j. 8 As 94/2017 - 25, jímž mu byl kvůli jeho zdravotnímu stavu ustanoven advokát jako opatrovník.

[12] Stěžovatel měl také za to, že příspěvek na péči se do jeho příjmu nezapočítává. A pokud by se započítával, celková částka, která by mu zůstávala, by byla nižší než součet životního minima (3410 Kč) a nákladů na bydlení dle nařízení vlády č. 595/2006 Sb., o způsobu výpočtu základní částky, která nesmí být sražena povinnému z měsíční mzdy při výkonu rozhodnutí, a o stanovení částky, nad kterou je mzda postižitelná srážkami bez omezení (5767 Kč). Stěžovateli by po uhrazení soudního poplatku ve výši 3000 Kč zůstalo na živobytí z invalidního důchodu (6142 Kč) a příspěvku na péči (800 Kč) snížených o poloviční nájem (3250 Kč) měsíčně 674 Kč. Na živobytí by si stěžovatel musel půjčovat. Neměl by být nucen si však půjčit na úhradu soudního poplatku.

[13] Stěžovatel dále tvrdil, že jeho schopnost uhradit soudní poplatek by krajský soud neměl posuzovat na základě svých hypotetických úvah, nýbrž na základě jeho skutečných osobních, majetkových a výdělkových poměrů. Nelze stěžovatele penalizovat za jeho, případně i chybná, rozhodnutí v minulosti. Tím by bylo negováno jeho právo na spravedlivý proces, resp. jeho právo na přístup k soudu by bylo protiústavně konstruováno jako právo odvozené od jeho osobních zásluh.

[14] K neustanovení zástupce stěžovatel s odkazem na judikaturu Nejvyššího správního soudu uvedl, že krajský soud neměl přihlížet pouze k hmotněprávní povaze sporu a ke kvalitě jeho podané žaloby, nýbrž měl přihlížet i k osobnostním a faktickým poměrům stěžovatele, úrovni povědomí o jeho právech a povinnostech v soudním procesu apod. Stěžovatel byl přitom právní laik a neustanovením zástupce mu byla formálně odmítnuta spravedlnost. Ustanovením zástupce by totiž došlo k posílení jeho pozice jako účastníka řízení, v každém případě by mu umožnilo domáhat se svého nároku v rámci všech právním řádem připuštěných opravných prostředků.

[15] Stěžovatel zdůraznil, že jeho zdravotní stav (užívá antidepresiva a hypnotika) měl zásadní význam. Lékaři dle stěžovatele zapověděli jeho účast na úředních a soudních jednáních. Stěžovatel přitom žaloby, které označil krajský soud za perfektně sepsané, nesepisoval, nýbrž to činili právníci a stěžovatel tato podání pouze podepisoval. Pokud se krajský soud odchýlil od předchozí praxe, při níž osvobozoval stěžovatele od soudních poplatků a ustanovoval mu advokáta, s tím, že žaloby jsou perfektně sepsané, a tak stěžovatel nyní advokáta nepotřebuje, jednalo se o nesprávné právní posouzení skutkového stavu.

[16] Vedle výše uvedených námitek stěžovatel také namítl obecně nepřezkoumatelnost usnesení krajského soud. S ohledem na shora uvedené stěžovatel navrhuje, aby Nejvyšší správní soud zrušil napadené usnesení krajského soudu a věc vrátil tomuto soudu k dalšímu řízení.

[17] Nad výše uvedené stěžovatel v kasační stížnosti odkázal na judikaturu Nejvyššího správního soudu, z níž plynulo, že v projednávaném případě nelze vyžadovat zaplacení soudního poplatku ani zastoupení advokátem, neboť by se řetězil problém vzniklý před krajským soudem.

[18] V neposlední řadě podal stěžovatel návrh na přiznání odkladného účinku kasační stížnosti, který odůvodnil tím, že mu hrozí nebezpečí z prodlení v souvislosti s povinností k zaplacení soudního poplatku, vyplývající z napadeného usnesení, v jehož důsledku by mu vznikla finanční újma.

[19] Žalovaný se ke kasační stížnosti nevyjádřil.

III. Posouzení věci Nejvyšším správním soudem

III. 1. Soudní poplatek za kasační stížnost a zastoupení stěžovatele v řízení o kasační stížnosti advokátem

[20] Nejvyšší správní soud předně konstatuje, že nepožadoval v posuzované věci zaplacení soudního poplatku ani zastoupení advokátem pro řízení o kasační stížnosti. Kasační stížnost stěžovatele totiž směřuje proti procesnímu rozhodnutí krajského soudu (o neosvobození od soudních poplatků a o neustanovení zástupce), a jak plyne z usnesení rozšířeného senátu Nejvyššího správního soudu ze dne 9. 6. 2015, č. j. 1 As 196/2014 - 19, publ. pod č. 3271/2015 Sb. NSS, stěžovatel má povinnost zaplatit poplatek za řízení o kasační stížnosti jen tehdy, pokud kasační stížnost směřuje proti rozhodnutí krajského soudu o návrhu ve věci samé (o žalobě) či jiném návrhu, jehož podání je spojeno s poplatkovou povinností.

[21] A dále z citovaného usnesení plyne, že pokud kasační stížnost směřuje proti procesnímu rozhodnutí krajského soudu v řízení o žalobě, tedy jak tomu je v případě stěžovatele, pak je „*rozhodnutí Nejvyššího správního soudu o kasační stížnosti učiněno v rámci tohoto řízení, a proto se zde ustanovení § 105 odst. 1 a 2 s. ř. s. neuplatní.*“ Stěžovatel v řízení o kasační stížnosti proti procesnímu rozhodnutí krajského soudu nemusí být proto zastoupen advokátem.

III. 2. Ustanovení opatrovníka

[22] Nejvyššímu správnímu soudu je však z jeho úřední činnosti známo, na což ostatně ve svém podání upozorňuje i stěžovatel, že osmý senát Nejvyššího správního soudu ustanovil stěžovateli usnesením ze dne 3. 7. 2017, č. j. 8 As 94/2017 - 25, opatrovníka JUDr. Josefa Šírka, advokáta se sídlem Dr. Bureše 1185/1, České Budějovice. Důvodem byla stěžovatelova žádost o ustanovení opatrovníka, doložená lékařskou zprávou MUDr. M. P., psychiatra, z níž vyplynulo, že stěžovatel trpí přechodnou duševní poruchou, přičemž dané onemocnění jej omezuje natolik, že by v probíhajícím soudním řízení nebyl s to plnohodnotně a samostatně jednat.

[23] Nejvyšší správní soud tedy i v projednávaném případě vzhledem ke stěžovatelově nepříznivému zdravotnímu stavu, který by mohl mít zásadní dopad na možnost stěžovatele jednat samostatně v řízení o podané kasační stížnosti, a za účelem respektování práva stěžovatele na soudní ochranu a spravedlivý proces ustanovil stěžovateli výrokem I. opatrovníka [§ 29 odst. 3 o. s. ř. ve spojení s § 64 s. ř. s.]. Tímto opatrovníkem byl ve smyslu § 29 odst. 4 s. ř. s. ustanoven advokát JUDr. Josef Šírek, sídlem Dr. Bureše 1185/1 v Českých Budějovicích, a to zejména s ohledem na vzdálenost sídla jeho advokátní

kanceláře od stěžovatelova současného bydliště a na skutečnost, že byl již ustanoven stěžovateli Nejvyšším správním soudem v jiné probíhající věci, sp. zn. 8 As 94/2017. Neučiní-li krajský soud v dalším řízení jiná opatření (zejména neustanoví-li mu zástupce podle § 35 odst. 9 s. ř. s. – k tomu viz dále), ustanovený opatrovník bude zastupovat stěžovatele i v dalším řízení před krajským soudem.

III. 3. Údajné nesprávné doručování krajským soudem

[24] K námitce stěžovatele týkající se nevhodného a nesprávného způsobu doručování napadeného usnesení Nejvyšší správní soud uvádí, že ve způsobu doručování krajským soudem neshledal žádné vady. Ze spisu krajského soudu vyplývá, že napadené usnesení bylo stěžovateli doručováno prostřednictvím obálky typu III., přičemž z doručenky na l. č. 28 vyplývá, že tato zásilka byla vložena do schránky stěžovatele dne 18. 11. 2017 v 12.30 hod.

[25] Obálka typu III. je v soudním řízení správním používaná pro doručování jiných písemností ve smyslu § 50 o. s. ř. ve spojení s § 42 odst. 5 s. ř. s. Podle § 42 odst. 5 s. ř. s., nestanoví-li tento zákon jinak, užijí se pro způsob doručování obdobně předpisy platné pro doručování v občanském soudním řízení. Protože soudní řád správní nestanoví jinak, platí podle § 49 odst. 1 o. s. ř., že se do vlastních rukou doručují písemnosti, u nichž tak stanoví zákon nebo nařídí-li tak soud. O žádosti o osvobození od soudních poplatků se podle § 36 odst. 3 s. ř. s. a o návrhu na ustanovení zástupce se podle § 35 odst. 9 s. ř. s. rozhoduje usnesením. Pokud jde o usnesení, právní úprava na rozdíl od rozsudku (§ 54 odst. 3 s. ř. s.) neukládá, že by je bylo třeba doručovat do vlastních rukou (explicitní právní úprava doručování usnesení do vlastních rukou chybí). To znamená, že je pouze na uvážení soudu, zda v tom kterém konkrétním případě nařídí, že usnesení je třeba doručit do vlastních rukou adresáta (srov. nález Ústavního soudu ze dne 30. 4. 2009, sp. zn. III. ÚS 2637/08, či rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 5. 10. 2016, č. j. 9 As 280/2015 - 104). Pokud tedy krajský soud uznal za vhodné, že není třeba doručovat do vlastních rukou, liší se jeho závěr od závěru stěžovatele, ale nejedná se o vadu v doručování.

[26] K uvedenému lze též uvést, že účelem právní fikce doručení je, aby účastníci řízení nemohli nepřebíráním písemností bez relevantního důvodu bránit postupu soudního řízení a prodlužovat tak jeho délku. „*Zákonodárce při stanovení této právní fikce vycházel z předpokladu, že osoby, jež mají na území České republiky trvalý pobyt nebo v případě cizinců jiný pobyt, lze skutečně zastihnout alespoň na jednom místě, které si buď samy určí, nebo které lze dovodit z jejich evidovaného místa trvalého nebo jiného pobytu. Je tak na odpovědnosti každé z nich, aby ve svém vlastním zájmu zajistila, že jí na takto určenou adresu bude možné doručovat a že si doručované písemnosti bude skutečně přebírat. Jinak by se totiž vystavila riziku, že se její nečinnost negativním způsobem promítne do výsledku případného soudního řízení.*“ (nález Ústavního soudu ze dne 11. 6. 2013, sp. zn. III. ÚS 272/13). Z uvedených důvodů tedy neshledal Nejvyšší správní soud námitku důvodnou.

III. 4. Otázka podjatosti soudkyně krajského soudu

[27] K námitce stěžovatele, že soudkyně JUDr. Věra Balejová je podjatá, Nejvyšší správní soud uvádí, že stěžovatel má, resp. měl možnost danou námitku uplatnit v lhůtě

k tomu určené, což, jak plyne ze spisu krajského soudu, v projednávané věci doteď neučinil. Nadto Nejvyšší správní soud měl již možnost rozhodnout o tvrzené podjatosti uvedené soudkyně v jiných věcech stěžovatele, v nichž dospěl k závěru, že podjatou v daných kauzách stěžovatele není (usnesení ze dne 2. 4. 2015, č. j. Nao 68/2015 – 141, a ze dne 9. 11. 2016, č. j. Nao 213/2016 – 95).

III. *5. Posouzení majetkových poměrů stěžovatele krajským soudem*

[28] Podle § 36 odst. 3 věta první a druhá s. ř. s. *[ú]častník, který doloží, že nemá dostatečné prostředky, může být na vlastní žádost usnesením předsedy senátu zčásti osvobozen od soudních poplatků. Přiznat účastníkovi osvobození od soudních poplatků zcela lze pouze výjimečně, jsou-li pro to zvlášť závažné důvody, a toto rozhodnutí musí být odůvodněno.*

[29] Podle § 35 odst. 9 věta první s. ř. s. *[n]avrhovateli, u něhož jsou předpoklady, aby byl osvobozen od soudních poplatků, a je-li to nezbytně třeba k ochraně jeho práv, může předseda senátu na návrh ustanovit usnesením zástupce, jímž může být i advokát; hotové výdaje zástupce a odměnu za zastupování osoby uvedené v odstavci 2 platí v takovém případě stát*.

[30] Z předloženého spisu krajského soudu vyplynulo, že stěžovatel podal dne 21. 8. 2017 žalobu proti rozhodnutí ze dne 20. 6. 2017, č. j. KUJCK 76558/2017, jímž žalovaný zamítl odvolání stěžovatele podle § 90 odst. 5 zákona č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů, které směřovalo proti rozhodnutí Magistrátu města České Budějovice (dále jen „magistrát“) ze dne 10. 5. 2017, č. j. KP-PO/413/2017. Posledně jmenovaným rozhodnutím magistrát rozhodl o odmítnutí části žádosti stěžovatele o informace podané dne 26. 4. 2017.

[31] Stěžovatel k podané žalobě připojil i žádost o osvobození od soudních poplatků a návrh na ustanovení zástupce. Uvedené odůvodnil tím, že je v invalidním důchodu, nezaměstnaný, dlouhodobě nemocný, nemá jiný příjem než důchod ve výši 6142 Kč měsíčně, a přitom pečuje o závislou osobu. Z uvedeného příjmu musí hradit nájemné 6500 Kč. Příspěvek na živobytí a doplatek na bydlení mu zatím nebyl přiznán, nevlastní nemovitý majetek a z majetku movitého vlastní pouze běžné vybavení domácnosti. Návrh na ustanovení zástupce odůvodnil ochranou svých zájmů. K uvedenému přiložil prohlášení o poměrech ze dne 21. 8. 2017, v němž vyplnil pouze výši invalidního důchodu (6142 Kč) a připojil oznámení ČSSZ o přiznání invalidního důchodu, potvrzující danou částku splátky za leden 2017.

[32] Dne 24. 8. 2017 vyzval krajský soud žalobce k doložení aktuální verze prohlášení o poměrech s tím, že stěžovatelem dodanou verzi nelze akceptovat. Zároveň krajský soud vyzval stěžovatele k doložení tvrzené výše měsíčních výdajů (konkrétně poukázal na nájemné ve výši 6500 Kč) a dále k doložení, že stěžovatel pečuje o osobu závislou, výši příspěvku na péči závislé osobě poskytovaného a výši částky, kterou mu osoba pobírající příspěvek na péči hradí za jí poskytovanou pomoc ze strany stěžovatele.

[33] Na výzvu reagoval stěžovatel dne 4. 9. 2017 svým podáním, v němž uvedl, že krajský soud vyzývá stěžovatele v podstatě k doložení prohlášení o poměrech, měsíčních výdajů (hrazení podnájmu) a smlouvy o asistenci sociální péče, které přiložil. Dále uvedl, že posuzování žadatele, zda je schopen uhradit soudní poplatek, se řídí zákonem č. 111/2006

Sb., o pomoci v hmotné nouzi, a zejména zákonem č. 110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu. Na základě aplikace uvedených dvou zákonů a jím tvrzených částek dospěl stěžovatel k závěru, že zůstatek pro dvě osoby společně posuzované ve výši 2887 Kč pokryje náklady na léky osoby závislé a náklady na léky stěžovatele, které nehradí pojišťovna, na jednu osobu tak stěžovateli vyšlo 1443 Kč měsíčně. Z dalších úvah stěžovatele plyne, že by měl mít nárok na doplatek na bydlení, ten mu však, stejně jako příspěvek na bydlení, do té doby nebyl přiznán. Stěžovatel uzavřel, že pro posouzení osoby, která není společně posuzovaná v domácnosti s další osobou, nedosahuje jeho příjem takových částek, aby byl schopen uhradit soudní poplatky a zastoupení advokátem. Ke stejnému závěru dospěl i v případě osob společně posuzovaných, kdy se příspěvek na péči do příjmu nezapočítává, ale započítává se příjem obou osob a jejich náklady. K tomuto podání stěžovatel přiložil prohlášení o poměrech ze dne 4. 9. 2017; smlouvu o podnájmu ze dne 1. 1. 2017, v níž se stěžovatel zavazuje platit nájemné ve výši 6500 Kč; smlouvu o poskytování sociálních služeb asistentem sociální péče ze dne 2. 1. 2007, v níž je uvedeno, že osoba závislá bude stěžovateli hradit měsíčně částku 800 Kč; rozpis plateb za užívání jednotky, služby a energie s tímto užíváním spojené, platný od 1. 4. 2015, ve výši 4200 Kč; platební doklad SIPO za srpen 2017 ve výši 1051 Kč a pokladní doklad ze dne 24. 5. 2017 za úhradu komunálního odpadu ve výši 340 Kč; oznámení ČSSZ o vypláceném starobním důchod osobě závislé od ledna 2017 ve výši 10 154 Kč a oznámení ČSSZ o vypláceném invalidním důchodu stěžovateli od ledna 2017 ve výši 6142 Kč. V prohlášení o poměrech stěžovatel vyplnil, že sdílí domácnost s osobou závislou, přičemž osobu závislou označil za osobu blízkou, která na něm není finančně závislá a on není finančně závislý na ní, dále za svůj příjem označil invalidní důchod ve výši 6142 Kč, uvedl, že nemá majetek větší hodnoty, za svůj výdej uvedl nájem ve výši 6500 Kč a jako jiné okolnosti uvedl, že od roku 2012 trpí přechodnou duševní poruchou – těžkou depresí (přičemž svůj zdravotní stav dle dokumentů ve spisu doložil lékařskými zprávami ze dne 3. 5. 2016 a 6. 5. 2016), vlivem čehož užívá léky, jejichž cena je min. 500 Kč měsíčně.

[34] Nejvyšší správní soud se nejprve vypořádal s námitkou stěžovatele týkající se nepřezkoumatelnosti usnesení krajského soudu. Stěžovatel však dále tuto námitku nijak nerozvedl, a tak Nejvyšší správní soud také pouze obecně konstatuje, že z usnesení je zřejmé, na základě jakých důvodů krajský soud rozhodl, a proto nelze jeho usnesení zrušit pro nepřezkoumatelnost. Jak však plyne z dalších námitek v kasační stížnosti, stěžovatel ve skutečnosti nesouhlasí s názorem krajského soudu na stěžejní otázky.

[35] Těmito stěžejními otázkami v projednávaném případě jsou, zda stěžovatel dostatečně prokázal nedostatečné prostředky a zda splnil podmínky k ustanovení zástupce.

[36] Jak vyplývá z judikatury Nejvyššího správního soudu, při rozhodování o přiznání osvobození od soudních poplatků je nutno vycházet ze základní myšlenky, že „*§ 36 odst. 3 s. ř. s. stanoví výjimku z pravidla – soudní poplatky jsou účastníci řízení z dobrých důvodů (zejména kvůli omezení podání k soudům na ta, která jsou vskutku vážně míněna, a kvůli částečnému krytí nákladů na fungování justice) zásadně povinni platit a pouze výjimečně mají být od této povinnosti osvobozeni*“ (usnesení rozšířeného senátu Nejvyššího správního soudu ze dne 27. 5. 2010, č. j. 1 As 70/2008 - 74, č. 2099/2010 Sb. NSS).

[37] Účastník řízení, který chce být z důvodu své nemajetnosti osvobozen od soudních poplatků, přitom musí o osvobození sám aktivně požádat soud, ale zejména musí svá

tvrzení doložit (důkazní břemeno). Aby soud tuto povinnost žadatelům o osvobození od soudních poplatků alespoň částečně ulehčil, zpravidla jim poskytne k vyplnění formulář, který obsahuje určité typové okruhy otázek pro dostatečné zjištění finanční a sociální situace žadatele (srov. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 25. 10. 2017, č. j. 10 As 301/2017 - 20).

[38] Nejvyšší správní soud na okraj konstatuje, že požadavek krajského soudu na vyplnění jím používaného „aktuálního" prohlášení o poměrech s poučením, že neaktuální verzi nelze akceptovat, není možno ponechat bez povšimnutí. Zákon totiž nestanovuje přesnou formu, kterou lze doložit majetkové poměry žadatele o osvobození od soudních poplatků, a požadavek vyplnit určitý tiskopis k těmto účelům pod sankcí zamítnutí žádosti o osvobození od soudních poplatků či neustanovení zástupce (resp. uvedením stanoviska, že neaktuální verzi *nelze akceptovat*) je tedy nezákonný. Je nutno upozornit, že pokud by krajský soud zamítl uvedené žádosti pouze na základě nevyplnění aktuálního tiskopisu, nepochybně by se jednalo o nezákonné rozhodnutí krajského soudu (srov. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 27. 5. 2015, č. j. 6 As 72/2015 - 15).

[39] Nejvyšší správní soud se ztotožňuje s názorem krajského soudu, že původní žádost stěžovatele neobsahovala doklady k jeho tvrzením, a proto jej správně vyzval k doložení příjmů a výdajů. Je totiž pravdou, že není povinností soudu vyhledávat uvedené informace za stěžovatele, nicméně krajský soud také nesmí zůstat pasivní a měl by žadatele o osvobození od soudních poplatků vyzvat k doložení jeho poměrů (viz např. rozsudek NSS ze dne 23. 7. 2012, č. j. 8 As 64/2012 - 12).

[40] Jak vyplývá dále z judikatury Nejvyššího správního soudu, „*tvrdí-li účastník řízení před správním soudem pro účely rozhodnutí o žádosti o osvobození od soudních poplatků, že nemá dostatečné prostředky, avšak existují-li pochyby o pravdivosti účastníkova tvrzení, je na soudu, aby si, pokud možno v součinnosti s účastníkem, dalším šetřením učinil co možná nejpřesnější obraz o tom, jaké jsou skutečné majetkové poměry účastníka.*" (rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 24. 7. 2015, č. j. 2 As 153/2015 – 27). V projednávaném případě stěžovatel chtěl doložit svá tvrzení ohledně výdajů a příjmů v souladu s výzvou krajského soudu následujícími doklady – smlouvu o podnájmu, která prokazovala výši nájmu a (časově neomezenou) smlouvu o poskytování služeb asistentem sociální péče, v níž je stanovena výše příjmu stěžovatele za poskytnutou péči a to, že pečuje o osobu závislou. Pokud měl krajský soud dále pochybnosti ohledně uvedených tvrzení a měl jasnou představu, čím by je měl stěžovatel prokázat, měl vyzvat stěžovatele k jejich doložení, aby je ten mohl v rámci součinnosti předložit.

[41] Stranou nelze ponechat ani informaci, že stěžovatel je v nepříznivém zdravotním stavu, který doložil lékařskými posudky. Z judikatury Nejvyššího správního soudu vyplývá, že nepříznivý zdravotní stav může mít vliv i na majetkové a výdělkové schopnosti žadatele. Na jedné straně jsou zpravidla se závažnou nemocí spojeny určité výdaje, které je žadatel nucen vynakládat nad rámec uspokojování běžných životních potřeb (léčba, dieta apod.), navíc je třeba zohlednit i to, že nepříznivý zdravotní stav žadateli může vlastní výdělečnou činnost znemožnit (srov. rozsudek Nejvyššího správního soudu 9. 9. 2010, č. j. 1 As 23/2009 - 103). Konkrétně stěžovatel tvrdil, že vynakládá na své léky 500 Kč, což sice zatím ničím neprokázal, nicméně nelze konstatovat, jak to bez dalšího činí krajský soud, že jeho zdravotní stav s osvobozením od soudních poplatků nesouvisí. A dále je

nutno přechodnou psychickou poruchu stěžovatele zohlednit jako možnou překážku v možnosti obstarat si další finanční prostředky. Je také nutno dodat, že pokud měl krajský soud lékařské posudky za neaktuální, měl stěžovatele vyzvat k doložení aktuálního posudku.

[42] Nejvyšší správní soud dále konstatuje, že institut ustanovení zástupce není obecně institutem sloužícím k zajištění zastoupení nemajetných účastníků řízení bez právnického vzdělání, nýbrž institutem, jenž má být využit až v případě, kdy nemajetný účastník, bez ohledu na své vzdělání, není způsobilý bránit svá práva před soudem sám. Soud tedy při rozhodování o žádosti o ustanovení zástupce zvažuje, nakolik je stěžovatel sám způsobilý se před soudem hájit. Přitom přihlíží k charakteru projednávané věci, k osobnostním poměrům stěžovatele a k úrovni žaloby, případně dalších podání, z nichž lze dovodit úroveň povědomí účastníka řízení o jeho právech v soudním řízení a vůbec o právních poměrech v České republice (srovnej například rozsudky Nejvyššího správního soudu ze dne 29. 6. 2011, č. j. 1 As 51/2011 - 135, ze dne 28. 8. 2013, č. j. 3 As 76/2013 - 21, ze dne 5. 1. 2012, č. j. 9 Ans 12/2011 – 18, nebo ze dne 21. 5. 2015, č. j. 7 As 84/2015 – 14).

[43] Přestože má dle názoru krajského soudu žaloba podaná stěžovatelem dostatečnou kvalitu, není možné odhlédnout od stěžovatelovy přechodné psychické poruchy, která má nepochybně dopad na jeho možnosti vystupovat v soudním řízení. Nelze ani odhlédnout od usnesení krajského soudu, na něž stěžovatel poukazuje, ze dne 3. 1. 2017, č. j. 2 Ad 13/2016 – 107 (které stěžovatel přiložil ke kasační stížnosti), v němž na základě uvedených posudků z roku 2016 a zdravotního stavu stěžovatele, krajský soud (*konkrétně JUDr. Balejová jako samosoudkyně - pozn. soudu*) stěžovateli zástupce ustanovil.

III. 6. Návrh stěžovatele na přiznání odkladného účinku kasační stížnosti

[44] Stěžovatel ke své kasační stížnosti připojil návrh, aby jí byl přiznán odkladný účinek. O návrhu na přiznání odkladného účinku Nejvyšší správní soud nerozhodoval, jelikož rozhodl o samotné kasační stížnosti bez zbytečného prodlení po nezbytném poučení účastníků řízení a obstarání dalších podkladů nutných pro rozhodnutí. Odkladný účinek působí jen do skončení řízení před soudem. Rozhodnutí o odkladném účinku tak skončením řízení o kasační stížnosti pozbylo smyslu (srov. též např. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 25. 11. 2016, č. j. 7 As 283/2016 – 15, či ze dne 16. 2. 2017, č. j. 9 As 308/2016 – 35).

IV. Závěr a náklady řízení

[45] Nejvyšší správní soud dospěl s ohledem na výše uvedené k závěru, že usnesení krajského soud je nezákonné. Proto napadené usnesení zrušil a věc vrátil krajskému soudu k dalšímu řízení (§ 110 odst. 1 věta první, část věty před středníkem s. ř. s.); v něm je krajský soud vázán právním názorem vysloveným v rozsudku Nejvyššího správního soudu (§ 110 odst. 4 s. ř. s.).

[46] Krajský soud posléze v rozhodnutí o návrhu ve věci samé rozhodne také o náhradě nákladů řízení o kasační stížnosti (§ 110 odst. 3 s. ř. s.).

pokračování

P o u č e n í : Proti tomuto rozsudku **n e j s o u** přípustné opravné prostředky.

V Brně dne 25. ledna 2018

JUDr. Karel Šimka
předseda senátu